

CUMHURİYETİN YÜZÜNCÜ YILINA ARMAĞAN EDİLEN KÜLLİYAT:
ANKETLER/SORUŞTIRMALAR IŞIĞINDA TÜRK EDEBİYATININ İÇ
100'Ü
(TAHLİL-METİN-AÇIKLAMA)

A PRESENT TO THE CENTENNIAL ANNIVERSARY OF THE REPUBLIC:
SURVEYS/THE INSIDE 100 OF TURKISH LITERATURE IN THE LIGHT OF INVESTIGATIONS
(ANALYSIS-TEXT-EXPLANATION)

Tuba KAPUCU

Sorumlu Yazar/Corresponding
Author:

Yüksek Lisans Öğrencisi,
Karabük Üniversitesi, Yeni
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Karabük, Türkiye.

ORCID: 0000-0001-9023-692X

E-mail: 2228241303@ogrenci.karabuk.edu.tr

Geliş Tarihi/Submitted: 15.03.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 03.04.2024

Tanıtımı Yapılan Kitaplar:
Atay, Selçuk. *Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü İnsan*, c. I, 2024.
ISBN: 978-625-98997-6-3
Atay, Selçuk. *Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü Dönem*, c. II, 2024.
ISBN: 978-625-98997-7-0
Atay, Selçuk. *Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü Eser*, c. III, 2024.
ISBN: 978-625-98997-8-7
Atay, Selçuk. *Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü Düşünce*, c. IV, 2024.
ISBN: 978-625-98997-9-4
Atay, Selçuk. *Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü Dil ve Poetika*, c. V, 2024.
ISBN: 78-625-98997-4-9

Öz

Belirli araştırma çerçevesinde, şahsiyetlerin düşünce, fikir ve eğilimlerini tespit amacıyla hazırlanmış soruların, belirli bir düzen içinde yöneltilmesiyle bilgi toplamayı amaçlayan araştırma yöntemidir, anket. Fransızca "enquête" sözcüğünden dilimize girmiş olan sözcük; Auguste Scheler'in dikkat çektiği üzere Latince "inquistia" sözcüğünden türetilen enquête, yakın anlam olarak düşünülen "inquisition" (sorgulama) sözcüğünden çok daha fazla bir kullanım alanına sahiptir ve enquête de bu sorgulama fiilinin anlam alanından doğmuştur. Yeniden yazımın unsurlarından olan anketler; döneminin gelişim süreçlerini, sıkıntılarını, sorunlarını, edebî eserlerin dışarıda kalan bazı yönlerini, sanatkârların da edebî eserlerde görünmeyen yüzlerini ortaya çıkarmaktadır. Hayatın içerisindeki hemen her konuda yapılabilen anketler, Türk edebiyatı sahasında 1897 yılından itibaren görülmeye başlanmıştır. Başlangıçta mesafeli durulan sonrasında ise gazete, dergi gibi süreli yayınların vazgeçilmez ve ilgi çekici bir türü haline gelen anketler; dönemin şahsiyetlerine yöneltilen sorular karşısında onların duygularını, düşüncelerini, kabulleniş ve reddedişlerini hatta bilinmeyen pek çok yönlerini yansıtmaktadır.

Çalışmada edebiyat araştırmalarında kaynak teşkil edecek, yeni Türk devletinin kuruluş yıllarını içine almayı hedefleyen ve Cumhuriyetimizin yüzüncü yılından hareketle içinde yüz anket bulunan, Doç. Dr. Selçuk Atay' tarafından tematik bir tasnifle beş cilt hâlinde kitaplaştırılmış olan *Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü (Tahlil-Metin-Açıklama)* başlıklı eser tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anketler, Türk edebiyatı, eser.

Abstract

Survey is a research method that aims to collect information by asking questions in a certain order in order to determine the thoughts, ideas and tendencies of individuals within the framework of a certain research. The word entered our language from the French word "enquête"; As Auguste Scheler pointed out, enquête, derived from the Latin word "inquistia", has a much wider usage area than the word "inquisition", which is considered to be a close meaning, and enquête was born from the semantic field of this verb to question. Surveys, which are among the elements of rewriting; It reveals the development processes, troubles and problems of the period, some aspects of literary works that are left out, and the faces of artists that are not visible in literary works. Surveys, which can be conducted on almost every subject in life, began to appear in the field of Turkish literature since 1897. Surveys, which were initially kept at a distance, later became an indispensable and interesting type of periodicals such as newspapers and magazines; It reflects their feelings, thoughts, acceptance and rejection, and even many unknown aspects of the figures of the period in the face of questions asked.

In the study, Assoc. Dr. The work titled "Inner 100 of Turkish Literature in the Light of Surveys/Investigations" (Analysis-Text-Explanation), which was published in five volumes with a thematic classification by Selçuk Atay, will be introduced.

Keywords: Surveys, Turkish literature, work.

Eser; I. Cilt "İnsan" editörlüğünü Prof. Dr. İbrahim Tüzer'in, II. Cilt "Dönem" editörlüğünü Prof. Dr. Beyhan Kanter'in, III. Cilt "Eser" editörlüğünü Prof. Dr. Ramazan Korkmaz'ın, IV. Cilt "Düşünce" editörlüğünü Prof. Dr. İbrahim Şahin'in, V. Cilt "Dil ve Poetika" editörlüğünü Prof. Dr. Fatih Kanter'in üstlendiği ve Ihlamur Akademi Yayınları'ndan cumhuriyetimizin 100. yılında, yeni Türk edebiyatı sahasının uzmanlık alanı içerisinde hazırlanmış kapsamlı bir kaynaktır.

Müellifinin "...yüz yıllık 'Cumhuriyet' fidanını kanlarıyla sulayanların aziz hatırasına bir şey yaptım diyememenin mahcubiyetiyle hazırlanmış bir kitap..." olarak nitelendirdiği çalışma bu anlamda mütevazı kabul edilemeyecek bir hacme sahiptir. Niçin *Anketler/ Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü* başlığı tercih edilmiştir?

İçeriğinin Millî Mücadele yıllarından başlayarak 1980'li yılların başına kadar olan anketlerin oluşturduğu çalışma belirli bir tarih alanını kapsamaktadır. İlk olarak 1897 tarihinde görülmüş olmasına rağmen kitaplaştığı, bir makaleye konu olduğu için çalışmaya dâhil edilmeyen anketlerden sonra 1918 yılından itibaren alınan anketler 1980'li yılların ortalarına kadar getirilmiştir. Elbette bir edebî tür olarak anket o tarihten sonra ortadan kalkmaz veya değersiz görülmez. Nitekim bu tarihlerden sonra teknolojik imkânların artması neticesinde anketlere ve o anketler hakkındaki incelemelere ulaşımın kolaylaşması sebebiyle belirli tarih sonrasındaki anketler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Türk edebiyatının cumhuriyet yıllarındaki gelişim süreçlerinin, sıkıntılarının, sorunlarının, edebî eserlerin dışında kalan bazı yönlerinin, sanatkârların da edebî eserlerde görünmeyen yüzlerinin bu anketler vasıtasıyla ortaya çıkarılması dolayısıyla çalışmanın adı *Anketler/ Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü* olarak düşünülmüş ayrıca başlıkta kullanılan rakamla, cumhuriyetimizin yüzüncü yılına ve kitapta bulunan 100¹ ankete (son cildin içindeki 'karikatür anketi' ile anket sayısı 101 olmaktadır fakat bu anket tür ve tematik olarak diğer anketlerden farklı olduğu için 100+1 şeklinde düşünülmüştür.) işaret edilmektedir. '1920'li yıllardan itibaren yayımlanmış Akşam, Anadolu, Bugün, Cumhuriyet, Haber, İkdam, Kurun, Milliyet, Son Posta, Ulus, Tan gibi onlarca gazetenin gün gün yayımını; diğer tarafta Akbaba, Büyük Doğu, Dost, Edebiyat Dünyası, Kaynak, Muhit, Papirüs, Pazar Postası, Servet-i Fünûn, Türk Dili, Varlık, Yeditepe, Yeni Adam, Yeni Edebiyat, Yücel gibi yüzlerce derginin milyonlarca sayfa tutan tüm sayılarını gözden geçirerek

¹ Bu 100 anket içerisinde 1928 Harf Devrimi öncesi olduğu için Osmanlıca yazılmış beş anket ilk kez Selçuk Atay tarafından tercüme edilerek kitaba dâhil edilmiştir.

hazırlanmış olan' eser, İstanbul ve Ankara kütüphaneleri arasında yoğun ve uzun uğraşlar neticesinde vücuda getirilmiştir. Selçuk Atay'ın ifadesiyle seneler süren bu çalışmayı sabırla tamamlayabilmesinin tek motivasyonunun "işte bu aziz hatırıya bir şey yapıyor olmanın sevinci ve nisyan mezarlığında kalan onlarca sanatkâra ulaşmanın mutluluğu" olduğu ifade edilmiştir.

Çalışmaya dâhil edilen ve edilmeyen anketler nasıl tespit edilmiştir?

"Anketlerde bir neslin, bir şahsın hayatını; sanat telakkilerini, edebî şahsiyetini, kendinden evvel ve sonraki edebî nesiller hakkındaki fikirlerini, eserlerinin hususiyetlerini görmek mümkündür."

Sehâp Nafiz

Anketler/Soruşturmalar ekseninde bakıldığında öncelikle şimdye kadar başlı başına bir edebî tür mahiyetinde bulunan anketler üzerine müstakil bir çalışmanın edebiyatımızda bulunmaması dikkat çekicidir. Anket adının anıldığı bazı çalışmaların bir süre sonra meselenin röportaj başlığı altında devam ettirildiği görülmekteyken mezkûr çalışmada anketin ne olduğu ortaya konulmuş, anket ve röportaj arasındaki karışıklık giderilmiştir. Anketin ne olduğuna dair tespitlerin yapıldığı; başlığı "anket" olmasına rağmen anket türünün özelliklerini göstermeyen, çoğu zaman röportaj ve mülakat niteliğinde değerlendirilmesi gereken yazılar bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Aynı konu hakkında her isme aynı soru sorulmuş olsa bile anketlerin gazetede yayımlanan şekli ile yüz yüze gerçekleştirildiğindeki hususiyetlerinin farklılık gösterdiği hatta sanatkârın cevaplarının kimi zaman farklı konuları da içermiş olmasına rağmen diğer sanatkârlara da aynı soruların sorulup sorulmadığının tespitiyle uygun olanlar çalışmaya dâhil edilmiştir.

Zaman içerisinde kitaplaşmış olan, "küçük bir gayretle ulaşılabilmeyen mümkün" olduğu anketler bu çalışmaya dâhil edilmeyerek okuyucunun ulaşması daha zor olan, unutulmaya yüz tutmuş anketler çalışmanın içerisine alınmıştır. Kitabın Takdim² bölümünde daha ayrıntılı bahsedilmiş olan bazı sebepler dolayısıyla esere dâhil edilmeyen çalışmaların kaynakçaları da birinci cildin başında zikredilmiştir.

Çalışmanın merkez noktası arşivlerdeki süreli yayınlardır. Bu yayınlar incelendiğinde kimisi zamanımıza göre komik addedilebilecek, kimi de aradan uzun yıllar geçmesine rağmen hâlâ aydınlatılmayı bekleyen yüzlerce anketin varlığı söz konusu olsa da Atay'ın seçimi doğrudan edebiyatın ilgi alanına giren ve sanatkârların, eleştirmenlerin cevaplandıkları anketlerden yana olmuştur. İncelemeler sonucundaki ayıklama ve seçim işlemleriyle; edebî eserin, devrin edebî zihniyetinin veya sanatkârın biyografisine ya da sanatkârlığına ve sanat anlayışına herhangi bir şekilde katkı sağlama kriterleri ile- 'kriterlerin elbette yer yer sübjektif özellikler göstermesi mümkündür'- 150 kadar elemeye tabi

² Kitap tanıtımında "Takdim" bölümündeki yazarın ifadelerinden yararlanılmıştır.

tutulmuş anket, bu kriterler sebebiyle yüze indirilmiştir. 'Çalışmaya dâhil edilmeme kriterinin yalnızca bu üç ölçütle sınırlandırılması bilimsel bir tasnife uygun olmadığı için aynı konu etrafında veya aynı sanatkârlar etrafında toplandığı tespit edilen kimi anketler de en kapsamlısı alınmak suretiyle tasnife tabi tutuldu' ifadeleriyle çalışmanın nasıl ortaya çıktığı belirtilmiştir.

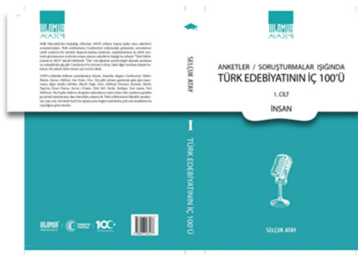
1920'li yıllardan itibaren yaklaşık yetmiş yıllık bir süreyi kapsayan çalışmanın üzerinde durulması gereken' başlıca özelliklerini şu şekilde ifade edebilir:

"...ilk hususun dil olması gerektiği" düşüncesiyle çalışmanın merkezine "dil" alınmıştır ki Osmanlı Türkçesi ve özellikle 1940'lı yılların sonuna kadar olan metinlerin günümüz dil kullanımına göre ağır bir dilinin olduğu görülmektedir. Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınan anketlerin aktarımı yapılırken okuma rahatlığı düşünülerek tam transkripsiyonu verilmemiş, Türk Dil Kurumunun Osmanlı Türkçesine ait sözcüklerden önerdiği yazım şekli varsa o kullanılmış, eğer yoksa gelenekselleşmiş yazım şekillerinin kullanımı esas alınmıştır.

Anketlerin orijinal dili muhafaza edilerek okuma konforuna zarar vermeden anlaşılmasına kolaylık sağlamak adına anlamının bilinmediği düşünülen sözcüklerin günümüz karşılıkları köşeli parantez içinde [] verilmiştir. Aynı sözcüğün farklı farklı yazımının tercih edildiği yerlerde bu kullanım eğer sanatkarların 'üsluplarının bir parçası' ise aynen muhafaza edilmiş; yoksa ki günümüz Türkçesi imlası esas alınmıştır.

Anketlerin yapıldıkları devirlerdeki okuyucuların, sanatkârların 'hissettiği ruhu yakalayabilmek adına' korunarak esere dahil edilen 'sanatkârların kendi el yazıları, resimleri ve imzaları' hatta çizdikleri karikatürler göze çarpmaktadır.

Birkaç işlevi bünyesinde toplamış olan dipnotların önemini vurgulamak yerinde olacaktır. Atay'ın ifadesiyle 'Öncelikle anketin yapıldığı dönemde anlaşılması güç olmayan ama bugünün okuyucusu tarafından bilinemeyeceği düşünülen yerlere dipnotlar verilerek buradaki anlam kapalılığının önüne geçilmek istenmiştir. Bu dipnotlardaki açıklamaların metnin anlaşılmasına katkı sağlaması temel ölçüttür, aksi hâlde dipnot verme gereği duyulmamıştır. Dipnotlardaki ikinci husus anketler etrafında söylenen diğer sözlere, tartışmalara vb. dairdir. Anketlerin devam ettiği veya etkisinin sürdüğü dönemde kendisi doğrudan ankete katılmayan yazarların gazetelerdeki köşelerden fikirlerini beyan ettikleri veya gerekli gördükleri yerlerde cevap verdikleri sıklıkla görülen bir durumdur. Kimi zaman karşılıklı atışmalara kadar giden bu gibi anketle ilgili ancak anket cevapları dışındaki hususlar da tespit edilerek dipnotlarda işaret edilmiştir. Dipnotlardaki bir diğer hususiyet ankete cevap veren yazarların bu cevaplarına dairdir. Verilen cevaplarda hatırlamaların veya tahminlerin olduğu kısımlarda yapılan yanıtlar bu dipnotlarla' düzenlenmiş ayrıca 'üzerinde durulan konuyla ilgili çalışmalar varsa o çalışmalara da dipnotlarda temas edildiğidir. Bir bilginin düzenlenmesi veya genişletilmesi için yapılan çalışmaların yer aldığı

bu dipnotlar, daha çok o konuyla ilgili araştırma yapacak araştırmacıların veya konuya ilgi duyan okuyucuların ilk olarak başvuracakları kaynakları işaret etmek gayesi' neticesinde okuyucunun istifadesine sunulmuştur.

1.Cilt: Sanatkârların Birey Olarak Görünürlüğü: "İnsan"

"İnsan" alt başlıklı birinci cildin editörlüğü Prof. Dr. İbrahim Tüzer tarafından yapılmıştır. Kitap: "Takdim, İçindekiler, Sanatın ve Sanatkârın Yaşayan Bir Varlık Olarak Görünür Kılındığı Tür: Tahkikat/Anket/Soruşturma Üzerine Kısa Bir Değerlendirme, Yazar-Anket Tablosu, Anket Metinleri ve Dizin" şeklinde 625 sayfadan oluşmaktadır. Cilt; "Sanatkâr ve Hâlleri", "Sanatkâr ve Aşkı" başlıkları etrafında 21 anketin yer aldığı iki ana bölümden oluşmaktadır.

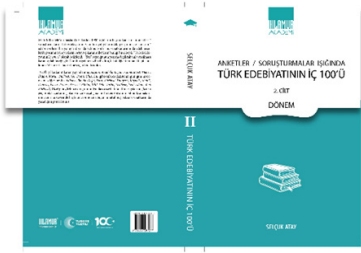
"Sanatın ve Sanatkârın Yaşayan Bir Varlık Olarak Görünür Kılındığı Tür: Tahkikat/Anket/Soruşturma Üzerine Kısa Bir Değerlendirme" yazısıyla süreli yayınlar ve edebî eserin ontik yapısı; samimi, yalın ve doğal bir edebî tür olarak anketin gelişim aşamaları; Batılı bir dikkat olarak Türk matbuatında anketin değerlendirilmesi yapılmıştır. Tür hakkında ilk kez yazılan bu metin başlı başına bir kaynak niteliğindedir.

İlk cildin bölümleri sanatkârların gündelik hayatları, aşk ve kadın konusundaki fikirleri gibi daha çok bir "insan" olarak sanatkârı gören anketler etrafında toplanmıştır. Gündelik yaşamlarında sanatkârların ümitlerinden, muharrirlerin ne kazandığına, genç olmak isteyip istememelerinden en çok nelere gülüp nelere sinirlendiklerine hatta ne yiyip içtiklerinden ediplerin sanatkârların himayesi hakkında düşündüklerine, sosyal güvencelerinin nasıl olması gerektiğinden yaşamları ve eserlerini nasıl yarattıklarına yer verilirken; sanatkârların aşk ile düşünceleri; çıplak ve müstehcenliğin ne olduğundan sanatkârların kadına nasıl baktığına, aşka dair düşüncelerden karı-koca ilişkisine, evlat sevgisine oradan da kocaları evden soğutan şeylerin neler olduğuna dair birinci cildin tamamındaki anketler düşünüldüğünde 'sanatkârın zihin yapısı ortaya konulmaktadır.

2. Cilt: Değişim ve Gelişimin Yaşandığı Ân: "Dönem"

"Dönem" alt başlığını taşımakta olan ikinci cildin editörlüğünü Prof. Dr. Beyhan Kanter üstlenmiştir. Takdim, İçindekiler, Yazar ve Anket tablosu ile Dizin tasnifinden oluşan 608 sayfalık eser içinde tek bir bölüm halinde 18 anket bulunmaktadır.

Edebiyat/sanat hayatının ve edebî meselelerin anketin yapıldığı dönemde nasıl ele alındığına, o dönemdeki bu konularda yaşanan gelişmelere yer verilmiştir. Edebiyatımızın içinde bulunduğu durumun ve ediplerimizin birbirleri hakkındaki

olduğuna ve Türk edebiyatının en büyük eksikliğine en büyük sorununa dair geniş sorgulamaların yapıldığı görülmektedir. 'O dönemde yayımlanan edebî eserlerle birlikte düşünüldüğünde araştırmacılara hayli kaynak sağlayacak bu bilgilerin yanı sıra günümüz okuyucusunun, devrin estetik anlayışlarını oldukça içlerden müşahede edecekleri' mahiyette bir bölümdür.

3. Cilt: Sanatkârın Ehemmiyeti ve Şâheseri: "Eser"

İki ana bölümden oluşan "Eser" alt başlığını taşıyan üçüncü cilt, Prof. Dr. Ramazan Korkmaz editörlüğünde hazırlanmıştır. İkinci ciltteki tasnif yapısıyla aynı biçimde hazırlanan 525 sayfalık çalışma; "Sanatkâr ve Kıymeti" başlığıyla 10 anketin, "Sanatkâr ve Eseri" başlığıyla 17 anketin yer aldığı iki bölümden oluşmaktadır.

on anketi içermektedir. Bu anketler; muhtevaları bakımından sanatkârların ve aydınların, sanatkâr ve kıymetini ortaya koyan 'hayli ufuk açıcı' tespitlerini barındırmaktadır.

"Sanatkâr ve Eseri" başlıklı ikinci bölüm ise belirtildiği üzere 17 anketin bulunduğu hacimli bir çalışmadır. Anketin yapıldığı dönemde yayımlanan, yayıma hazırlanan eserlerle sanatkârların gelecek yıllar hakkındaki planlarını içermektedir. O dönemde edebiyat dünyasına henüz yeni yeni adım atan Attilâ İlhan, Behçet Kemal gibi isimlerin oldukça samimi olarak verdikleri biyografik bilgiler edebiyat tarihlerine önemli kaynaklar sunmaktadır. Bu bölümün mahiyetlerini anlamak adına içeriğinde; İntihal Dedikodusu Etrafında,

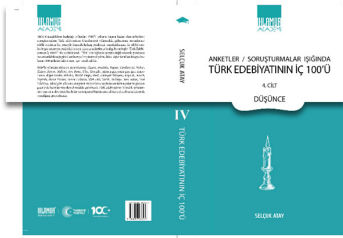
fikirlerinin ifade edildiği, ne okunacağı, en çok okunan kitabın hangisi olduğu, niçin kitap okunmadığı; en kuvvetli şair, romancı ve hikâyecimizin kim olduğu, Batı'nın sahip olduğu gibi bir edebiyat akademisinin gerekli olup olmadığı, önceki nesillerle gündemde var olan neslin arasındaki sanata bakışı hatta yeni bir edebî zümrenin varlığının sorgulandığı anketler yanında; o günün edebiyatının varlığına ve ne hâlde

İlk bölümü "Sanatkâr ve Kıymeti" başlığı altında Türk edebiyatı içerisinde önem arz eden Namık Kemal'in nasıl tanındığı, şair Mehmet Âkif için memleketin fikir ve edebiyat adamlarının neler dedikleri, Tevfik Fikret'in heykelinin mi dikilmesi yoksa eserinin mi yakılması gerektiği, yine Tevfik Fikret, Yahya Kemal, Orhan Veli Kanık, Nâzım Hikmet, Abdülhak Hamit ve Kemal Tahir için denilenler üzerine yapılan

Tiyatromuz Hakkında Bir Anket, Tiyatro Anketi, Gençler Diyorlar ki, Şair ve Romancılarımız Bu Sene Bize Ne Okutacaklar?, En Çok Sevdiğiniz ve Tekrar Tekrar Okuduğunuz Beş Kitap?, Hangi Eserlerimizi Garp Dillerine Çevirmeliyiz?, Yeni Adam'ın Tiyatro Anketi, Çocuklara Ne Gibi Masallar ve Hikâyeler Okutmalı?, İlk Adım: Genç Nesil Yazarları Arasında Açtığımız Resimli Anket, Varlık'ın Tiyatro Anketi, Yeditepe'nin Tiyatro Anketi, On Şaire Dört Soru, Türk Tiyatro Müzesi Anketi, Sinemada Yazın Uyarlamaları, İlk Adım: Tiyatro Sanatkârları Arasında Resimli Anket (içeriğinde 'Münir Özkul ve Haldun Taner gibi isimlerin tiyatro hakkındaki tespitleri okuyucuya sunulmuştur), Devlet Ana (yalnızca bir eser üzerine yapılan anket de bu cildin içerisinde Türk edebiyat tarihinde alanında tek olan dikkat çekici bir çalışma olmuştur ki 'Devlet Anayı tekrar düşünmeye sevk edeceği muhakkaktır.') başlıklı çok farklı muhtevalarda kaleme alınmış anketler yer almaktadır.

4. Cilt: Sanatkârların Fikri Derinlikleri: "Düşünce"

Bu ciltteki anketlerin tematik eğiliminin fikrî olması dolayısıyla eser "Düşünce" alt başlığını taşımaktadır. Editörlüğünü Prof. Dr. İbrahim Şahin üstlendiği tek bölümden ve 529 sayfadan oluşan çalışma diğer üç ciltte olduğu gibi tasarlanmış, sanatkârlara yöneltilen 15 ankete yer verilmiştir.

Eserin ilk anketi Mustafa Kemal Atatürk'ün en büyük eserinin ne olduğunun sorulduğu geniş çaplı bir ankettir. Akşam gazetesinde yapılan bu ankete pek çok orijinal cevap yazan çok çeşitli katılımcı kitlesi mevcuttur. Ayrıca İstiklal Harbi sıralarında Türk edebiyatının durumu, edebiyatımızın Nobel mükâfatına layık olup olmadığı, edebiyata dair kapsamlı bir anket ve edebiyatın

bir mesuliyeti, gençlerin nasıl romanlar okuması gerektiği ve okuduklarının sorgulandığı, edebiyat ve barış ilişkisi, Türkçülük anketi; fikir, sanat ve edebiyat anketi ile sanatın din ve politika ilişkisi, ulusal sanat soruşturması, edebiyatta kuşak ve yurt dışında edebiyatımızın nasıl temsil edilmesi gerektiği, edebiyata olan ilginin nasıl artırılabilirliği ile birlikte demokrasi ve yaratma özgürlüğü soruşturması gibi pek çok konu üzerinde yapılan bu anketler gösteriyor ki 'düşünen aydınların ve sanatkârların fikirleri bugün dahi geçerliliğini ve kıymetini koruyan fikirler olarak karşımızda durmaktadır.

5. Cilt: "Dil ve Poetika"nın Estetik Yolculuğu

Prof. Dr. Fatih Kanter editörlüğündeki Dil ve Poetika alt başlıklı eser, tek bölüm halinde 19 anketle beraber bir de karikatür³ olarak düzenlenen ve aslında kitabın

3 "BAŞ'LAR VE ANKET" başlıklı "Karikatür Albümü", Türk edebiyatı sanatkârlarından Zahir Güvemli tarafından "Peyami Safa'ya göre... , Necip Fazıl'a göre... , Nurullah Ataç'a ve Orhan Veli'ye göre..." yazılılarıyla anketlerde ismi geçen şahsiyetlerin eğlenceli karikatürlerinin yapılmasıyla dikkat çekmektedir.

101'inci anketi mahiyetinde olan bir anket'in de bulunduğu bir çalışmadır. Her bir ciltte olduğu gibi Takdim, İçindekiler, Yazar ve Anket tablosu ile Dizin sonuna külliyyatın tamamını kapsayan geniş bir genel kaynakça eklenmiştir.

“Dil ve Poetika” başlıklı son cilt; dil mevzusunun sorgulandığı, harf değişiminin gerekli olup olmadığı yani Latin harflerinin kabul edilip edilmemesinin sorgulandığı, geçiş sonrası ecnebi isimlerinin yazılışının nasıl olması gerektiği, dilimizin korunması konusundaki uzman görüşlerin barındırıldığı, dil ve edebi anketleri içeren; sanat, sanat için midir yoksa cemiyet için

mi, hakiki sanatkârın nasıl olması gerektiği ile ilgili anketlerin mahiyeti çok geniştir. Beşinci cilt, sanatkârların ve aydınların dilimizin zamanımıza gelinceye kadarki süreç zarfında gösterdikleri çabalarını bir araya toplaması açısından başlıca bir kaynaktır.

Başlığa dahil edilen “poetika” içeriğinde ‘İkinci Yeni, divan edebiyatı, şiirin mahiyeti, hece ve aruz vezni gibi doğrudan şiir sanatıyla ilgili olan anketlerin yanında halk edebiyatı, hikâye, sanatta ekol ve klasikler gibi edebiyatın diğer sahaları ve meseleleri de yine bu konunun içinde değerlendirilmiştir.’

Sonuç

Selçuk Atay tarafından geniş bir arşiv taraması ile tespit edilen, tematik bir düzen içerisinde tasnif edilse de geniş bir zaman aralığını yapsayan, sanatkârların edebiyata, sanatçıya, esere vb. dair pek çok orijinal görüşü içerisinde barındıran onlarca edebî anketin gün yüzüne çıkartılmasıyla oluşturulmuş bir külliyyattır. Edebî tür olarak anket üzerine müstakil bir çalışmanın henüz edebiyatımızda olmaması ve bu şekilde bütünlüklü, hacimli bir çalışmanın bulunmuyor oluşuyla ilki teşkil etmektedir.

Edebiyat ve sanat araştırmacısının bilgiye ulaşmasını hızlandıracak olan eser; her bir cildin başına eklenmiş olan yazar, anket tablosu ve dizinlerle birlikte pek çok işlevi düşünülerek yerleştirilmiş dipnotlarla zenginleştirilerek tematik tasnifle de beş cilt halinde yeni araştırmalara zemin hazırlayacak bir kıymet arz etmektedir. Kâh güldüren kâh düşündüren ifadeleriyle sanatkârların ilginç cevaplarıyla eserlerinde göremeyeceğimiz yönlerini gözler önüne sermektedir.

Mahiyeti ve muhteviyatının ifade edilmeye çalışıldığı bu çalışma “İnsan”, “Dönem”, “Eser”, “Düşünce”, “Dil ve Poetika” başlıklarından da anlaşılacağı üzere dönemin sanatkârlarının bakış açısını bütünlüklü olarak ele alan bir değerdir. Bu kaynağın yazar için anlamı ise şu cümlelerle dile getirilmiştir:

İster telif ister tercüme, isterse yayıma hazırlama olsun her kitap peşinde bir ezeliyet ve ebediyet fikrini taşır. Cumhuriyet'in kuruluşuna şahitlik edememiş

bir ferdin hüznü, Cumhuriyet'in 200'üncü yılına da şahitlik edemeyecek bir ferdin gerçekliği içerisinde olan biri olarak uzun yıllar boyunca hazırlamaya çalıştığım bu eseri Cumhuriyetimizin 100. yılına yetiştirebilmiş olmanın mutluluğu ve gururu içerisindeyim. Ezeliyet ve ebediyeti bu şekilde sağlayabilmek hazzı hiçbir şeyle ifade edilemez. (Atay 8)

sözleriyle geçmişten geleceğe emanet edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Atay, Selçuk. Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü İnsan. Editör İbrahim Tüzer. Ihlamur Akademi, c. I, 2024, 615 s. ISBN: 978-625-98997-6-3
- Atay, Selçuk. Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü Dönem. Editör Beyhan Kanter. Ihlamur Akademi, c. II, 2024, 608 s. ISBN: 978-625-98997-7-0
- Atay, Selçuk. Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü Eser. Editör Ramazan Korkmaz. Ihlamur Akademi, c. III, 2024, 525 s. ISBN: 978-625-98997-8-7
- Atay, Selçuk. Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü Düşünce. Editör İbrahim Şahin. Ihlamur Akademi, c. IV, 2024, 522 s. ISBN: 978-625-98997-9-4
- Atay, Selçuk. Anketler/Soruşturmalar Işığında Türk Edebiyatının İç 100'ü Dil ve Poetika. Editör Fatih Kanter. Ihlamur Akademi, c. V, 2024, 368 s. ISBN: 78-625-98997-4-9